

Decyzja

Prezydium KK

nr 102/21

ws. opinii o projekcie uchwały RM ws przyjęcia dokumentu

Strategia Demograficzna 2040

Prezydium Komisji Krajowej NSZZ „Solidarność” wyraża swoje oburzenie, że projekt dokumentu istotnego dla związków zawodowych został przekazany do konsultacji społecznych dopiero po interwencji Związku i ponad miesiąc po jego prezentacji przez Premiera Mateusza Morawieckiego. Jednocześnie Prezydium KK wnosi następujące uwagi do projektu uchwały Rady Ministrów w sprawie przyjęcia dokumentu Strategia Demograficzna 2040.

Zgodnie z treścią projektu uchwały Strategia Demograficzna ma ustanowić całościowe ramy polityki dotyczące zagadnień demograficznych i kierunki rozwoju polityki społecznej dla przeciwdziałania starzeniu się społeczeństwa oraz zwiększania dzietności. Projekt zawiera także próbę diagnozy przyczyn zapaści demograficznej oraz ogólne propozycje działań zaradczych.

Zdaniem Prezydium KK dokument zawiera dobrą diagnozę aktualnej sytuacji demograficznej, jednakże propozycje działań odpowiadających tej diagnozie są ograniczone ukierunkowaniem jedynie na poprawę dzietności, która jest jednym z elementów polityki demograficznej. Na politykę demograficzną obok działań wpływających na dzietność społeczeństwa składać się powinny także polityka migracyjna oraz polityka podnoszenia standardu życia, nierozzerwalnego z polityką rynku pracy, którego jakość determinuje dobrobyt społeczny. W Strategii pomija się wyżej wymienione kwestie, choć stanowią one istotną rolę w kształtowaniu równowagi społecznej.

Strategia zdaje się także ignorować trendy społeczno-kulturowe w Polsce jak i w innych rozwiniętych krajach. Trudno przypuszczać, że działaniami pronatalistycznymi zwiększy się skłonność młodych osób do zawierania małżeństw czy wcześniejszego rodzicielstwa, ponadto o ile wsparcie rodziny jest istotnym działaniem prorodzajowym, o tyle traktowanie związków nieformalnych jako mniej istotnych dla kształtowania się rodzicielstwa

może przyczynić się do ograniczenia efektów planowanych działań pronatalistycznych. Tym bardziej że ze statystyk wynika, że wraz z coraz mniejszą liczbą zawieranych małżeństw rośnie liczba urodzeń dzieci poza nimi, jednocześnie rośnie liczba rozwodów. Zatem sztuczne stymulowanie wzrostu liczby zawieranych małżeństw może nie przyczynić się to ich stabilności czy rozrodczości. Z drugiej strony strategia powinna odpowiadać na aktualne trendy w zachowaniach społecznych nie tyle co je odwracając, co wpisując w nie swoje polityki.

Niewątpliwie stymulowanie przyjaznego rodzinom otoczenia życia i pracy zwiększy poczucie bezpieczeństwa i stabilności rodzin. Nie można jednak ignorować faktu, że w krótkim czasie polski rynek pracy będzie borykał się z brakiem odpowiedniej liczby osób w wieku produkcyjnym, gdyż nawet najlepsza polityka pronatalistyczna nie zaradzi na aktualne jego problemy. Dlatego Prezydium KK zwraca uwagę, że zwiększenie dzietności nie może stanowić jedyne go celu strategii demograficznej, gdyż równie istotnym jej elementem jest polityka migracyjna, która w krótkim czasie może zaradzić na deficyty kadrowe na rynku pracy jak i na zbyt szybkie dalsze starzenie się społeczeństwa. W ramach polityki migracyjnej należy opierać się przede wszystkim na:

- 1) dokonaniu krótkookresowej i średniookresowej analizy potrzeb polskiego rynku pracy w zakresie liczby cudzoziemców i oczekiwanych kwalifikacji. Na bazie takiej pracy analitycznej można przystąpić do poszukiwania adekwatnych form prawnych zrealizowania „zapotrzebowania” rynku pracy poprzez przykładowo modyfikacje listy państw których obywatele mogą podjąć pracę na podstawie oświadczeń, modyfikacja terminów (okresów) związanych w możliwością wykonywania pracy na polskim rynku itp. Jeżeli jednak nie dokonamy kroku pierwszego – analizy - nie ma możliwości szukania adekwatnych rozwiązań bo nie wiemy „ile” i „kto”. Tylko dokonanie analizy pozwala następnie post factum ocenić czy dla określonej (pożądaney) grupy obcokrajowców Polska okazała się atrakcyjna;
- 2) koncentracji na pobycie długoterminowym – analiza zasadności egzaminu z języka polskiego – konieczność zwiększenia wsparcia dostępu do bezpłatnych lekcji i innych form wsparcia;
- 3) analizie „potrzeb” polskich uczelni co do liczby studentów spoza Polski niezbędnych do zachowania dotychczasowych aktywności edukacyjno – dydaktycznych. Wsparcie uczelni w możliwości przygotowania/ przeprowadzenia oferty dydaktycznej atrakcyjnej dla obcokrajowców;

4) budowie systemu przyciągania osób o wyższych, specyficznych kwalifikacjach poprzez jasny system preferencji. Preferencje te powinny także dotyczyć członków ich rodzin.

Nie mniej istotne są działania odpowiadające na starzenie się społeczeństwa, których nie można znaleźć w zaproponowanej strategii czyli takie, które przyczynią się m.in. do wydłużenia życia w zdrowiu, czy będących odpowiedzią na potrzeby opiekuńcze nad osobami niesamodzielnymi czy rozwiązania dedykowane do starszych pracowników, którzy mogliby kontynuować aktywność zawodową, jednak przy odpowiednio ukształtowanym i przyjaznym dla nich środowisku pracy. Do takich działań zdaniem Prezydium KK obok poprawy dostępności do profilaktyki zdrowotnej także dla osób w wieku porozrodczym należy potrzeba reformy medycyny pracy, czy zmian w kodeksie pracy ułatwiających pracownikom w wieku 55+ na pracę zgodną z ich możliwościami zdrowotnymi. Na te aspekty Strategia nie zwraca uwagi, co czyni ją daleko niepełną.

Podsumowując, zdaniem Prezydium KK w dokumencie dominuje warstwa analityczno-diagnostyczna. Obszerna analiza różnych danych dotyczących sytuacji demograficznej Polski potwierdza dość oczywistą i znaną od dawna diagnozę, iż sytuacja demograficzna naszego kraju jest dramatyczna i tylko poprawa bardzo niskiego wskaźnika dzietności może przyczynić się do spowolnienia procesu zmniejszania się liczebności populacji naszego kraju. W części analityczno-diagnostycznej dominuje podejście opisowe. W dokumencie przedstawia się poszczególne elementy polityki demograficznej państwa. Brakuje jednak oceny ich skuteczności i krytycznego podejścia do dzisiejszych rozwiązań w tym zakresie. Mimo znacznego wzrostu nakładów na politykę rodzinną oraz znaczącego zwiększenia uprawnień rodziców wpływ tych działań na poprawę wskaźnika dzietności jest niewielki. Bez rzetelnej i szczegółowej oceny skuteczności i efektywności dotychczasowych instrumentów polityki społecznej Państwa w tym obszarze nie da się zaprojektować nowych skuteczniejszych rozwiązań systemowych. Cele Strategii skupiają się jedynie na poprawie dzietności, ale i w tym obszarze zostały one sformułowane w sposób zbyt ogólny, bez określenia szczegółowych instrumentów ich realizacji a samej Strategii nie uwzględniono uwarunkowań kulturowych, które zdają się mieć coraz większy wpływ na decyzje młodych ludzi o założeniu rodziny i urodzeniu dzieci.

Gdańsk, 16 sierpnia 2021 r.

Prezydium KK
NSZZ „Solidarność”
Z-ca PRZEWODNICZĄCEGO
KK NSZZ „Solidarność”
Bogdan Biś